

19 Μαΐου 2016

Το «άγγιγμα» του Οσίου Λουκά

Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Προσκυνήματα-Οδοιπορικά-Τουρισμός

Η είσοδος του κυρίως μοναστηριακού συμπλέγματος, με τα κελιά στο βάθος. (Φωτογραφία: ΑΡΧΕΙΟ LEICA ACADEMY)

Ενα μοναστήρι 1.000 ετών, προστατευόμενο μνημείο της UNESCO, υποδέχεται καθημερινά πλήθος επισκεπτών που υποκλίνονται στην απaráμιλλη αισθητική και την αναμφισβήτητη αρχιτεκτονική του αξία.

Η απaráμιλλη αισθητική της Μονής του Οσίου Λουκά και η φύση ολόγυρά της, στους δυτικούς πρόποδες του Ελικώνα, σε γαληνεύουν, είτε ανάψεις κερί και προσκυνήσεις είτε όχι. Διατηρώντας την απόλυτα θρησκευτική ταυτότητά της, είναι συγχρόνως ένα σημαντικό -προστατευόμενο από την UNESCO- μνημείο, που προσελκύει καθημερινά πλήθη τουριστών. Μαζί με τη Νέα Μονή της Χίου και εκείνη του Δαφνίου, αποτελεί ένα από τα χαρακτηριστικότερα και μεγαλύτερα επιτεύγματα της μεσοβυζαντινής εποχής (843-1204 μ.Χ.), τόσο για την αρχιτεκτονική όσο και για την εσωτερική της διακόσμηση.

Εδώ ασκήτεψε ο Οσιος Λουκάς ο Στειριώτης (896-953 μ.Χ.), γνωστός για το θεραπευτικό του χάρισμα και τη φιλήσυχη ιδιοσυγκρασία του. Ο τόπος μοιάζει να διατηρεί ακόμα και σήμερα κάτι από το «άγγιγμά» του, μια καταπραϋντική επίδραση. Εκεί όπου βρισκόταν το μικρό, απέριττο κελί του, συναντάμε σήμερα την Κρύπτη της Αγίας Βαρβάρας και τον μαρμάρινο τάφο του, που μαζί με δύο μεγαλύτερους και επιβλητικούς ναούς ακριβώς από πάνω (λόγω του επικλινούς εδάφους) αποτελούν το κεντρικό κτιριακό σύμπλεγμα. Ο Ναός της Θεοτόκου, που λειτουργεί τακτικά, και ακριβώς δίπλα του ο κεντρικός επιβλητικός Ναός του

Οσίου Λουκά, ένα αρχιτεκτονικό επίτευγμα του 10ου αιώνα που (μαζί με τα ψηφιδωτά) κάνει το μοναστήρι ξακουστό στα πέρατα του κόσμου, μοιάζουν και οι δύο σφιχταγκαλιασμένοι, σε αέναη επικοινωνία μεταξύ τους.

Ο οκταγωνικού ρυθμού τρούλος, το σπουδαιότερο ιεραρχικά μέρος του μεγάλου Ναού του Οσίου Λουκά. (Φωτογραφία: ΑΡΧΕΙΟ LEICA ACADEMY)

«Τα ψηφιά του Οσίου Λουκά δεν έχουνε απαλά χρώματα όπως του Δαφνιού, μηδέ τη μαστοριά τ' Αη Δημήτρη της Σαλονίκης», γράφει ο Φώτης Κόντογλου. «Μπροστά τους δείχνουνε φτωχά κι απλοϊκά, σα να τα 'φτιαξε κανένας άμαθος. Μα ίσα-ίσα τούτη είναι η ιδιαίτερη χάρη τους που τα κάνει να ξεχωρίζουν. Κείνοι οι τεχνίτες δείχνουνε τη σοφία και την αξιοσύνη τους, τούτοι λένε την προσευχή τους σαν αγράμματοι ψαράδες μ' απλότη και με πίστη». Πάνω στο ίδιο θέμα ο γνωστός Αγγλος Βυζαντινολόγος S. Runciman τοποθετείται ως εξής: «Στον Οσιο Λουκά δεν υπάρχει τίποτε από το εγκόσμιο που αρχίζει να υπεισέρχεται στα μεταγενέστερα έργα του Δαφνίου και θριαμβεύει τον 14ο αιώνα... Όλα είναι σοβαρά, όλα ισορροπημένα και δεμένα μέσα στην υψηλή κλασική παράδοση του Βυζαντίου, αλλά ζωντανεμένα από ένα αίσθημα αιωνιότητας, με κάποια τραχύτητα εκεί όπου χρησιμοποιήθηκαν κατώτεροι τεχνίτες, ασυναγώνιστα όμως στις μεγάλες συνθέσεις». Μαζί τους ξεχωρίζουν τα μωσαϊκά και τα μαρμαροθετήματα, τα αλαβάστρινα παράθυρα, τα μαρμάρινα κιονόκρανα και φυσικά το σύνθετο και ασύμμετρο κτίσμα των τριών εκκλησιών, το ηγουμενείο και τα αρχονταρίκια, τα παρακείμενα εξωκλήσια, ο ελαιώνας και ο αμυγδαλώνας, οι κήποι και τα περιβόλια που θα ανακαλύψει όποιος περιπλανηθεί λίγο παραπάνω.

Αυτά έρχονται να θαυμάσουν τουρίστες απ' όλο τον κόσμο. Ειδικά τους καλοκαιρινούς μήνες τον Οσιο Λουκά επισκέπτονται περίπου 2.000 άτομα ημερησίως. Δέχονται ως κέρασμα το παραδοσιακό λουκουμάκι, με αποτέλεσμα η μονή να καταναλώνει 2 τόνους λουκούμια ετησίως, αλλά κυρίως μούνται στη βυζαντινή τέχνη και αρχιτεκτονική. Απειρες φωτογραφικές μηχανές έχουν απαθανατίσει το μοναστήρι, τόσες που κάποια στιγμή ο ιερομόναχος Χρύσανθος αποφάσισε (ή αναγκάστηκε) να περάσει στην πίσω πλευρά της κάμερας. Ο ίδιος, αν και πλέον λειτουργεί στον Ιερό Ναό Αγ. Δημητρίου της Κυψέλης, έχει ζήσει στη μονή επί 18 συναπτά έτη, έχει ανέβει περπατώντας σε γειτονικές κορυφές για πανοραμικά πλάνα και έχει καταγράψει λεπτομέρειες της καθημερινότητας. Εκεί συναντήθηκε με μαθητές και καθηγητές της Leica και άλλους φίλους της φωτογραφίας, όπως ο αναπληρωτής καθηγητής στο τμήμα Βιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, Νίκος Χριστοδουλάκης. Όλοι οι παραπάνω μαζί εξέδωσαν πρόσφατα το πολυσέλιδο λεύκωμα «Η Ιερά Μονή του Οσίου Λουκά. Η αποτύπωση του συναισθήματος σε εικόνες». Κάποιες από αυτές τις εικόνες τους συνοδεύουν και το δικό μας μικρό οδοιπορικό.

Ο Ναός του Οσίου Λουκά με τα αριστουργηματικά ψηφιδωτά λειτουργεί μόνο σε μεγάλες γιορτές, όπως η Ανάσταση. Τον υπόλοιπο χρόνο δέχεται καθημερινά πάμπολλους τουρίστες. (Φωτογραφία: ΑΡΧΕΙΟ LEICA ACADEMY)

Στην παρουσίαση της αξιόλογης έκδοσης, στα Προπύλαια του Πανεπιστημίου Αθηνών, μίλησε ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και Πάσης Ελλάδος Ιερώνυμος, ο οποίος αγαπά ιδιαίτερα το μοναστήρι κι έχει διατελέσει ηγούμενος από το 1977 έως το 1981. Εστίασε σε μια άλλη σημαντική διάσταση, εκείνη του καθοριστικού ρόλου που είχε το μοναστήρι του Οσίου Λουκά (το οποίο είχε ήδη επιβιώσει από τις λεηλασίες της Φραγκοκρατίας) στην Ελληνική Επανάσταση.

Στο ψαλτήρι του Ναού της Παναγιάς. (Φωτογραφία: ΑΡΧΕΙΟ LEICA ACADEMY)

Εξάλλου από το 1460, που η Βοιωτία υποτάχθηκε στον οθωμανικό ζυγό, η μονή έζησε μαζί με την υπόλοιπη Ελλάδα τις δυσχερείς συνθήκες της Τουρκοκρατίας. Στα τέλη του 18ου αιώνα, αποτέλεσε ορμητήριο του Ανδρίτσου, του περίφημου αρματολού της Ρούμελης, πατέρα του Οδυσσέα Ανδρούτσου. Σημαντικό ορμητήριο υπήρξε και το 1821, με τον Ησαΐα, επίσκοπο Σαλώνων, να ευλογεί τα όπλα στις 27 Μαρτίου κηρύσσοντας επίσημα την Επανάσταση στη Ρούμελη, ενώ παράλληλα ο Αθανάσιος Διάκος δρούσε από το μοναστήρι της Λυκούρεσης στη Χαιρώνεια. Αργότερα, στην Κατοχή, θα υποστεί πάλι καταστροφές, όπως αυτή όλης της νότιας πτέρυγας από βομβαρδισμούς το 1943. Στην κεντρική σιδεροδεμένη ξύλινη πύλη της μονής υπάρχουν ακόμα οι τρύπες από βόλια. Της δίνουν μια επιπλέον γοητεία.

Μεταλλικά σήμαντρα στην πτέρυγα απέναντι από το Καθολικό. (Φωτογραφία: APXΕΙΟ LEICA ACADEMY)

Ακόμα και λυπηρά σημάδια της ιστορίας δένουν απίθανα σ' αυτό το μοναστηριακό σύμπλεγμα, το οποίο, ανεξάντλητο σε λεπτομέρειες, σε κερδίζει λίγο παραπάνω σε κάθε επίσκεψη. Ο τεράστιος πλάτανος της αυλής, το ηλιακό ρολόι, το παλιό φωτάναμμα -ένα από τα πιο καλά διατηρημένα στο είδος του-, οι ψαλμωδίες των μοναχών και τα αναμμένα κεριά στους πολυελαίους, ο ήχος του σήμαντρου, το κελάηδισμα των πουλιών και η αναστάσιμη φύση αυτή την εποχή, ακόμη και οι διαφορετικές προσεγγίσεις ξεναγών από όλο τον κόσμο καθηλώνουν το ενδιαφέρον κάθε θρησκευόμενου ή απλώς θρησκευτικού τουρίστα.

Ο ιερομόναχος Χρύσανθος Αργυρίου έχει ζήσει στη Μονή Οσίου Λουκά 18 χρόνια. (Φωτογραφία: ΑΡΧΕΙΟ LEICA ACADEMY)

Πώς θα πάτε στη Μονή Οσίου Λουκά, πού θα μείνετε και πού θα φάτε στα γειτονικά χωριά της Βοιωτίας.

Μετάβαση

Το Μοναστήρι του Οσίου Λουκά απέχει 200 χλμ. (περίπου 2 ώρες οδικώς) από την Αθήνα και βρίσκεται πολύ κοντά στα χωριά Στείρι και Δίστομο του Ελικώνα.

Διαμονή

Στο Στείρι και το Δίστομο θα βρείτε κάποια ενοικιαζόμενα και 1 με 2 μικρά ξενοδοχεία. Περισσότερα και ενδιαφέροντα καταλύματα έχει το Κυριάκι, όπως τα εξής:

ΦΛΥΓΟΝΙΟΝ (Τ/22670-51.229 και 6937-253.185, www.flygonion.gr). Πέντε πλήρως εξοπλισμένα δωμάτια και υπαίθριος χώρος με γήπεδο τένις και χώρους αναψυχής στο Κυριάκι. Εντονη η πολιτιστική του παρουσία στο χωριό με το φεστιβάλ Φλυγόνιο κάθε καλοκαίρι. 35-50 ευρώ το δίκλινο.

ΔΙΑΝΘΟΣ (Τ/22670-51.708, 6972-684.828, www.dianthos-kiriaki.gr). Ξενώνας στο Κυριάκι με 7 διαμερίσματα, το καθένα από τα οποία φέρει το όνομα κάποιου άνθους. 50-80 ευρώ.

Φαγητό

Πολλές αξιόλογες ταβέρνες έχουν τα γειτονικά χωριά Στείρι, Δίστομο, Ελικώνας (Ζερίκι), Κυριάκι. Για ψάρι συνεχίστε μέχρι την παραλία της Αντίκυρας (15΄ από το μοναστήρι) στον Κορινθιακό, όπου ψαροταβέρνες και ουζερί βρίσκονται παραταγμένα στη σειρά δίπλα στη θάλασσα. Ενδεικτικά:

ΖΕΡΙΚΙ (Ελικώνας, Τ/22610-21.993, 24.658). Παραδοσιακή ταβέρνα για ποιοτική κρεατοφαγία.

ΣΤΑΜΑΤΗΣ (Κυριάκι, Τ/22670-51.325). Οικογενειακή ταβέρνα.

ΑΡΒΑΝΙΤΣΑ (Ελικώνας, Τ/6972-831.279, 6978-030.385). Κυριολεκτικά μέσα στα έλατα, στο χώρο αναψυχής Αρβανίτσα, σε απόσταση 15΄ οδικώς από το μοναστήρι.

ΒΑΛΑΟΥΡΑΣ (Αντίκυρα, Τ/22670-41.280). Ψαροταβέρνα στον παραλιακό δρόμο, με σαργούς, συναγρίδες και φρέσκα ψάρια κάθε εποχής.

ΤΑ ΓΑΒΡΑΚΙΑ (Αντίκυρα, Τ/22670-43.100). Μπροστά στη θάλασσα, για μαριδάκι, χόρτα και πολλούς γευστικούς ουζομεζέδες.

Βιβλία

Στο πωλητήριο της μονής θα βρείτε ανάμεσα σε άλλα τα εξής:

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΟΣΙΟΥ ΛΟΥΚΑ του Ιερώνυμου Λιάπη, Αρχιεπισκόπου Αθηνών και Πάσης Ελλάδος

Ο ΟΣΙΟΣ ΛΟΥΚΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΤΟΥ του Θύμιου Δάλκα, εκδόσεις Ιεράς Μονής Οσίου Λουκά

Ο ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΛΟΥΚΑ του Δημήτρη Σοφιανού, εκδόσεις Καστανιώτη

ΤΡΥΦΕΡΗ ΕΝΔΟΧΩΡΑ, μυθιστόρημα της Αλέκας Ρίτσου, εκδόσεις Αρμός
Ανάμεσα σε παλαιότερα λευκώματα εκεί θα βρείτε επίσης την πρόσφατη έκδοση:

Η ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΛΟΥΚΑ. Η ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΟΣ ΣΕ ΕΙΚΟΝΕΣ, σε επιμέλεια δρος Ν.Σ. Χριστοδουλάκη, εκδόσεις Περπινιά.

Θυμηθείτε ότι:

Η Αράχωβα και οι Δελφοί απέχουν 20-30 λεπτά οδικώς από το μοναστήρι και συνδυάζονται πολύ ωραία σαν συμπληρωματικοί προορισμοί για διαμονή, φαγητό και περιήγηση.

ΜΟΝΗ ΟΣΙΟΥ ΛΟΥΚΑ

(Τ/22670-21.305, 22670-22.228, www.osiosloukas.gr)

Η κεντρική πύλη της μονής κλείνει καθημερινά μετά τον Εσπερινό. Ο προαύλιος χώρος με τον τεράστιο πλάτανο είναι πάντα ανοιχτός στο κοινό.

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΚΕΡΑΣΤΑ

Πηγή: kathimerini.gr